

В ПАМЕТ НА ПРОФ. БОНЮ АНГЕЛОВ (ПО СЛУЧАЙ 100 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ИЗТЪКНАТИЯ ЛИТЕРАТУРЕН ИСТОРИК СТАРОБЪЛГАРИСТ И ЗАСЛУЖИЛ ДЕЯТЕЛ НА НАУКАТА)

Татяна Илиева

Кирило-Методиевски научен център – БАН

През 2015 г. се навършват 100 години от рождението на проф. Боню Ангелов – известен български филолог, работил в областта на средновековната българска и руска литература, и както е прието при такива кръгли годишнини – осведомяваме академичните и интелектуални среди за неговия жизнен и творчески път. Развитието на славистичната медиевистика през последното четвърт столетие, откак големият учен ни напусна, позволява вече от дистанцията на времето да оценим значимостта на неговото научно наследство.

Проф. Боню Ангелов е роден на 15. 01. 1915 г. в с. Горно Паничево (дн. Ягода, Старозагорско). Основното си образование получава в родното си място, а средното – в смесената гимназия в Казанлък (1929 – 1934). Завършва като частен ученик в Стара Загора (1934), понеже е изключен от гимназията в Казанлък за участие в ученическа стачка. През 1934 г. постъпва в СУ „Св. Кл. Охридски“, специалност „Славянска филология“. След завършване на висше образование (1938) учителства последователно в Плевен, Карлово и Казанлък, където в периода 1944 – 1945 е директор на мъжката гимназия в града.

Академичната си кариера Боню Ангелов започва през 1946 г. като научен сътрудник в БАН – отначало в Института за български език, а от 1949 г. в Института за литература, за чието основаване и по-нататъшно развитие има особени заслуги. През 1957 г. става старши научен сътрудник в същия институт, а през 1967 г. – професор пак там. В промеждутъка 1974 – 1977 е назначен за негов заместник-директор.

Научната продукция на Боню Ангелов е разностранна, трудно обозрима в един кратък преглед като настоящия както по отношение на обема, така и по отношение на разработваната проблематика. Приносите на учения в

съвременната медиевистика са главно в областта на изворознанието. Той посвещава много сили и време за проучването на ръкописни сбирки и архивни фондове, издирва и публикува неизвестни и неизползвани дотогава в науката старобългарски книжовни паметници, включващи преписи на оригинални и преводни творби; изучава старопечатни книги от XV – XVII в. Огромни са заслугите му за основополагане и утвърждаване на едно от най-плодотворните направления в старобългаристиката, което продължава и до днес – работата по разширяване на базата от новоиздирени автентични материали и въвеждане в научно обращение на преписи на средновековни писмени паметници с цел възстановяване на пълната картина на средновековния литературен процес.

Съществено място в творчеството на изследователя заема кирило-методиевската проблематика. Б. Ангелов представя археографски сведения за Кирило-Методиевите извори на славянската ръкописна традиция, занимава се с цялостната оценка и значението на Солунските братя в развитието на славянските литератури. Като литературен историк той допринася много за проучването на конкретни произведения от творчеството на техните преки ученици. Несъмнено една от най-големите му заслуги в развитието на изворознанието с оглед на съвременната кирилометодиевистика е участието му в издаването на съчиненията на Климент Охридски като съавтор на К. Куев, Хр. Кодов и Кл. Иванова. В светлината на приносите на учения към кирилометодиевистиката трябва да се оцени високо и обобщаващият му труд „Борба за делото на Кирил и Методий“ (1969), който убеждава, че българската възрожденска интелигенция въгражда кирило-методиевските традиции в основите на новата култура, защото намира в тях сигурна опора в пътя си към народностно самопознание. Към този кръг изследвания ще спомена и книгата му *„Празникът на славянските просветители Кирил и Методий (произход и развитие)“*.

Друга голяма тема в трудовете на учения представляват книжовните взаимоотношения между България и Русия през Средновековието. Монографиите му „Из историята на руско-българските литературни връзки“ (1972, 1980) и „Руско-южнославянски книжовни връзки“ (1980) на базата на изобилно количество факти и нови методологически постановки разкриват взаимните процеси на проникване и влияние между старобългарската и староруската писмена култура, въз основа на които се изгражда славянската източноправославна цивилизация, както и непрекъснатостта във взаимоотношенията между двете книжовни традиции. Наред с въпросите за приоритета на българското духовно строителство, за обхвата и значението на културно-историческата мисия на България, за второто южнославянско влияние в Русия е разгледано и обратното влияние – проследен е пътят на разпространение на руските книги сред южните славяни.

Съществен влог Б. Ангелов има и в проучването на съчинения, принадлежащи към апокрифната и богомилската книжнина.

Във фокуса на изследователския интерес на Б. Ангелов са и проблемите, свързани с българското ръкописно наследство от периода на османското владичество (XV – XVII в.). Изследователят проучва произведенията на Владислав Граматик, Мардарий Рилски, Константин Костенечки, Висарион Дебърски, Пахомий Слепченски и др. книжовници, творили в централните южнославянски скрипторски средища от разглеждания период. Резултатите от тези негови проучвания са отразени в книгите му: „Из старата българска, руска и сръбска литература“ (т. 1 – 3, 1958 – 78). „Из историята на старобългарската и възрожденската литература“ (1977), „Старобългарското книжовно наследство“ (1983).

Б. Ангелов се интересува и от проблематиката, която повдига Паисиевата епоха като преход от Средновековие към Възраждане. Вълнуват го въпросите какво е съотношението между стари и нови елементи в духовните изяви, кои са причините просветата и културата в България постепенно да излязат от своята изолация и факторите, обуславящи тенденциите и темповете на ново развитие. Фундаментални са студиите му за българската литература през XVIII в., посветени на автора на първия български историографски труд „История славянобългарска“ Паисий Хилендарски и на най-яркият представител на последната голяма школа в историята на българската ръкописна традиция – Котленския калиграфски център – Софроний Врачански. В труда „Съвременници на Паисий“ (ч. 1 – 2, 1963 – 64) са включени 16 биографични очерка за книжовни дейци от това време (Йосиф Брадати, Никифор Рилски, Стоян Кованлъшки, Дойно Граматик, Партений Павлович, Тодор Врачански (Теофан Рилски), поп Пунчо и др.), които обогатяват знанията за книжовната продукция през епохата на Ранното възраждане и способстват за изясняването на важни моменти в познанията за писатели, творби и книжовни центрове.

Дейно участие Боню Ангелов взима в съставянето на първи том от академичната „История на българската литература“ (1962). Той е автор на учебници по литература за средните училища и педагогическите институти, в които личи проникновеният му поглед върху литературните факти, неговата респектираща ерудиция.

Биографичната, и особено творческата, справка за Боню Ангелов не би била пълна, ако не се отбележат неговите разностранни обществени изяви: той е консултант към Старопечатния отдел в Народната библиотека в София, постоянен член на Бюрото на Археографската комисия към Комитета за култура, председател на редакционния съвет по литературознание в Издателство „Наука и изкуство“. Участва като редактор на представителни издания – горепосочената „История на българската литература“ (том 1), „Известия на Института за литература“, „Речник на българската литература“, редица академични юбилейни сборници, „Кирило-методиевска енциклопедия“, кирило-методиевския вестник „За буквите“ и др. Член е на редколегията на поредицата „Ста-

робългарска литература“ от нейното създаване до смъртта си през 1989 г.

Огромните му заслуги за развитието на родната старобългаристика намират своето обществено признание. През 1984 г. ученият е удостоен със званието *заслужил деятел на науката*.

Активно изявен изследовател в областта на българската и славянската средновековна книжнина, уважаван член на научния колектив на Института за литература при БАН, Б. Ангелов бе един от онези професионално вещи ценители на средновековното духовно наследство, на които дължим високия авторитет на българската медиевистична мисъл в наше време.

Поклон пред светлата му памет!

ИЗТОЧНИЦИ

Грашева, Л. (1985). Боню Ст. Ангелов – *Литературна мисъл*, 1985 /2, 129-134.

Милтенова, А. (1985). Научното дело на проф. Боню Ст. Ангелов. – *Старобългарска литература*, 1985/18, 3 – 8.

Стойкова, А. (1985). Библиография на публикациите на проф. Боню Ст. Ангелов – *Старобългарска литература*, 1985/18, 9 – 20.

<https://books.google.bg/books?isbn=954642210X>

www.slav.uni-sofia.bg/naum/librslavici/райчинов1985

IN MEMORY OF PROFESSOR BONYU ANGELOV (IN THE OCCASION OF THE 100TH ANNIVERSARY OF THE PROMINENT HISTORIAN OF LITERATURE AND SPECIALIST IN OLD BULGARIAN STUDIES)

✉ **Dr. Tatyana Ilieva, Assoc. Prof.**
Cyrillo-Methodian Research Centre
Bulgarian Academy of Sciences
13, Moskovska Str.,
1000 Sofia, Bulgaria
E-mail: ilieva_tatyana@abv.bg